

Ուր որ կը կտինն այն միւր երգչին ստեղծ,
Ուր հասնին քնարին շեշտեր կայծակաւ:

Գընա՛, ուրիշ մ'ալ ելլէ ի կտարար
Մասեաց ձիւնապատ ու ամպաճըրար,
Ու կեցած նայի՛ տապանին հոն քով,
Սիրելի երկրիկ վրե՛տն հըրճուանքով:

Ու կազմէ հիւսէ հայկազուններուն
Շահատակութեանց չըքնալ պատմութիւն:
Ուրիշ մ'ալ գէղ գէղ հընախօսութեանց
Պրարբւտ նիւթեր, նախնեացն անդին գանձ:

Ահա կը պըճնեն տակաւ դաս ու դաս
Հին ու նոր հանճարք ըզմերը Պաճնաս:
Հոմեր ու Վիրգիլ, Ռաաս ու Միլտոն
Թանկարժ փոխադրին ի մերս Հելիկոն:

Եւ այլաբնու բերթողաց կանաւ
Երգին քաղցրանուազ ի մերս բարբաւ,
Պանծացրնեն մեր երկար առնի լուռ
Մուսայից դապարճն ի ձայն քաղցրաւոր:

Գընա՛, սիրելի Հայր միւր ու զըլտի,
Գընա՛. գիտութեան յորդահասանն ուի
Տակաւ ծաւալի, ու երաշտ երկրիկ
Կաշկողք բողբոջեն, ծաղկին զեղաթիթիթ:

Ահա կը կանգնին տակաւ տաճարներ,
Մարդիկ, հրահանգել ազգիկ զաւերներ,
Եւ սրբաբն ըզգձանքն ու տենի սրբանուէր
Կատարուի լիով, ո՛վ սիրուն Հայր մեր:

Այդքան, քու սիրած կըզգիլ ջըրողոյ,
Պիտ՛ ըլլայ անուանի մըշտակայ կոթող,
Կոթող մ' անմոռաց, զոր պիտի ծեփեն
Գովասանքներով այցելուք ամէն:

Գընա՛, չար նախանձն ու զըրպարտութիւն
Պիտի չըլնասնն անուր հիմերուն:
Նա Մասիս լեռան պէս ամուր, անխախտ,
Զանայ յօրինել իր աշխարհին բախտ:

Գնա՛, բայց թեւորու հովանին քաղցրիկ,
Միշտ պարածածկէ՛ քու այս կըզգնիկ,
Ու ուսածանայ միշտ անուր զըլտին՝
Կուսական շըրթանց անձա՛ւ Եւրկնն:

Ն. Ա. ՂԱԶԻԿԵԱՆ

Հ Ա Ն Գ Ի Ս Տ

Վ. Հ. ԱՄԲՍԵՆՏԻՍՈՍ Վ. ԳՈՒՐԳԵՆԵԱՆ

Ի Մ Ի Ի Թ Ա Ր Ե Ա Ն

ՈՒՍՏԷՆ

Իրերունն Հ. Ա. ԲԱՆԻՍԻՍԻՍ Վ. ԳՈՒՐԳԵՆԵԱՆ Ե. ՊՈՒՆԵԳԻ, փեւտուար 7ին կը պակսի Վեւնեպոյ Միլիթարեանցս պատկարգէն: Իրեւնէ կը 1826ին, և մեր վաճառական վիճակը ստացած 1837ին. բահանայ ձեռնադրուած 1844ին:

Հանճարեղ միաբանն և հոգեւոր կատարեալ. ներհոն աստուածաբանն և ի Պոլիս՝ ծանօթ քարոզիչ: Մեր հին տաղանդներէն է իբրեւ

գրական անձ՝ բազմ շունեցաւ քաջամասնօթ ըլլալ ազգին: Առանց մեծ աշխատութեան՝ յաջողեցաւ քաջ հայկաբան հանդիսանալ. և Բագրատունի Հ. Արսենէն իբրեւ հայկաբան՝ գովաստից և դրուատեաց արժանացաւ: Վկայ իւր փոխ՝ և բարձր լեզուին, պիտի մնան իւր թարգմանութիւնը՝ Յրեւնիսի Պաշտպանէն քիստոսական հաստատոյ¹, Մանճուհայ փախուստ ի նայրեմի հոլոյն և Անգլի և Թանտախտեմ Միւլանո², Վիրգիլեայ Մարտիի Անդրոպոլական Գ. Պոլիսն³, Հերոնիմոսի Վիտա ի Էրոս:

1. Երկու հասար իմաստասերական գրութիւնք, որ կը պատերազմին ընդդէմ անկրօնից: 1866. էջ 1064:

2. Մանճուհէն պատառիկներ են, հրատարակուած Արձակ ժողովարար հաստատոց մէջ. երբորդ Խաչ. 1887. էջ 45, 48:

3. Բագմալեայ 1849. էջ 22:

աւամայրն¹, Փրանկիոկոսի Բեկարբայ Աս-
կուռամայրն Պաղատանը արտի զղջացելոյ²,
և այլն: Այս թարգմանութեանց ամենէն ըն-
տիրենին երկտասարգութեան մէջ թարգմա-
նած է: Իւր թարգմանութիւնը սբանշելի
են իբրեւ Հայկաբանութիւն, բայց իբրեւ
տաղաշափական արուեստ ոչ շատ նշա-
նաւոր: Բեկնաւոր մտքը մէջ և յիշողու-
թիւնը հարուստ: Վարժարանական ընթաց-
քին մէջ արտադրած է Յրէսինուսի վերոյի-
շեալ թարգմանութիւնը, որ իւր ամբողջ հե-
ղինակութեանց և թարգմանութեանց գլուխ
գործոցն է: Հայերէնէն գառ, հմուտ էր լա-
տին, յոյն, իտալ, գաղղ և անգղիերէն լե-
զուաց: «Բազմալէզ» ի առաջին թերթի հրա-
տարակութենէն (1843) սկսեալ, յաջորդա-
բար տարիներով ամենէն մեծ աշխատակիցն
եղած է և անոր երբորդ խմբագրին ինքն է³:
«Բազմալէզ»-ով բնական գիտութիւնը առա-
ջին անգամ ինքն եղաւ տարածող և մշա-
կող յազգիս: Ժողովրդեան համար կը գրէր,
որով ժողովրդեան կրնար հասկցընել իւր
աշխարհաբար լեզուն, որ նախ շատ մաքուր
և զիւրահասկանալի էր, բայց յետոյ անոր
ներհակի գրաբարի մօտ ինքնագրեալ ոճ մը
հնարեց և անով հրատարակեց Կաստամօր
պատմութիւնը: «Բազմալէզ»-ին մէջ առաջին
անգամ ինքն ճիմական անուանակոչու-
թիւնը յօրինեց, Հանդիսիս առաջին հատու-
րին մէջ հրատարակած է նաեւ Շապուպիս-
նի թռչնոց երգին գրաբար գեղեցիկ թարգ-
մանութիւնը⁴:

Ունի յիշեալ երկասիրութիւններէն գատ,
այլ և այլ հրատարակութիւնք: Անկա կամ
Մեղոդական ակը (թրգմ. 1882. էջ 203),
Իրք հանդերձեալ աշխարհիկ (թրգմ. 1880,
էջ 515), Ընտանեկան պատասխանիք ընդ-
դիմ անկրօնից (թրգմ. 1855 և 1887. էջ
263), Հրահանգ պաշտօնից կեկեղեցոյ
(թրգմ. 1889, էջ 276), Չեսթրֆիլտի խրատ

1. Պատմութիւն վարուց Մարիամու Կուսա-
մօր Աստուածածնի 1885. էջ 343:

2. Նոյն էջ 343:

3. Բազմալէզի առաջին խմբագրին եղած է
Հ. Գ. Ավագով-կի, յետոյ Հ. Ղ. Վ. Ալեշան,
և յաջորդ, հանգուցեալ վարդապետ:

4. Հմուտ. Բազմալէզ 1843. էջ 149:

առ որդին իւր (թրգմ. 1873, էջ 214),
Տարերք ընդարձակ իմաստասիրութեան (5
հտր. 1879), Ընդարձակ քերականութեան
անգղիարէն և հայերէն (1853, էջ 366).
ունի նաեւ հետեւեալ անտիպ երկերն, — Հո-
տարական արուեստի ընտիր զիրք մը, Ճա-
նապարհ Սրբաբանիկն առաջնորդեալ Ուստի
մանկանց որք ցանկան ժամանել ի կտրգ թու.
հանայադրեան, Մակագործիւն գրոց արոց
կամ մեկնողական մասք յատուածաշուան
գիրս յարդարեալ ի կիրառութեան աշակեր-
տաց, Ընտրութիւն և ուղղութիւն դպրաց
վիճակաւորաց և նորոգեալ քանակայից,
Փորձական առաջնորդ նորոգնոր ժողովրդ-
դապետի, Պատմութիւն վարուց Սրբոյն
Պաշխի առաջնորդն հերանոսաց, և սորիշ
յատական և թատրերգական թարգմանու-
թիւնք և գրութիւնք. որոց մեծ մասը նախ-
նեաց լեզուով պատրաստուած:

Եղած է քաջ ուսուցիչ ի վանս, ի Կ. Պո-
լիս և տեսուչ Փարիզու Մուրատեան վարժա-
րանին: Մինչեւ ի Հնդկաստան միաբանու-
թեան գործին համար ճանապարհորդած է,
և անտի ուղղուած ի Կ. Պոլիս. վանական
պաշտօնիւնով հոն տարիներ մնալէն յետոյ,
անտի ելած և ընդերկար հաստատուած
ի Հռովմ, զգաստութեամբ վարելով ուխտիս
գործակալութեան պաշտօնը:

Արժանացած է Մէծիոթիկ պատուանշա-
նին: Շնորհիւ իւր հմտալից հանճարին՝ յար-
գանք և մեծարանք վայելած է եւրոպացի
նշանաւոր գիտուններէն:

Իւր կենաց վերջին երեք տարին ի վանս
անցուց զոնգակ հիւանդութեամբ և սբանշելի
համբերութեամբ, և նախանձնի պատառ-
տութեամբ առ հանդերձեալ կենաւ. ու այլ
հիւանդութիւնը հայ գրականութիւնը զրկեց
ընտիր զարդէ մը՝ Մատիթոնի մեծ Քառաս-
նորդաց գրաբար գեղեցիկ թարգմանութենէն,
զոր հանդուցեալ Հայկաբան վարդապետն
պատրաստուած էր թարգմանելու. և իրմէ
կ'անկեղուէր հին լեզուի յաջողակ ու զա-
սական թարգմանութիւն մը, վասն զի Միւր-
թարեան միաբաններուն ամենէն քաջ թարգ-
մանիչներէն և Հայկաբաններէն էր: